

УДК:657

Тофель Юлія

Тернопільський Національний Технічний Університет ім. Івана Пулюя

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Tofel Julia

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

THE HISTORY OF THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF ACCOUNTING

Бухгалтерський облік був викликаний до життя самою господарською діяльністю людини. З історичних облікових документів, які збереглися до сьогодні, видно, якою повагою користувалися в давнину бухгалтери і як цінувалась їх справа. Облік називали таємницею богів, в яку посвячували лише обраних. І все ж таки, цілковито очевидно і логічно, що розвитку бухгалтерського обліку сприяли прогрес, стабільність, більш повна реалізація суспільних потреб. У зв'язку з цим важливого значення набуває періодизація розвитку бухгалтерського обліку. Вона дозволяє прослідкувати історичну логіку, підійти до усвідомлення прогресу зміни епох. Між тим, в літературі не існує єдиної думки щодо періодизації розвитку бухгалтерського обліку.

Виділяють чотири основні періоди розвитку бухгалтерського обліку. Перший: характеризується виникненням різних способів реєстрації фактів господарського життя у вигляді систематичних і хронологічних записів. Другий: припадає на час революційних перетворень в галузі виробництва, розвитку різних форм товарних операцій та збільшення обсягів торговельних, фінансових та інших операцій не тільки в окремих країнах, але й у всьому світі. В цей період видається досить велика кількість праць з обліку, в основному, в країнах Західної Європи. Третій: становлення бухгалтерського обліку як сфери наукових знань. Протягом цього періоду зусилля більшості авторів були направлені на те, щоб встановити теоретичні основи бухгалтерського обліку, визначити суть тих явищ, вивчення яких складає об'єкт даної науки. Був сформульований ряд визначень бухгалтерського обліку і його цілей. Четвертий: складається з двох стадій. Перша стадія охоплює період до середини ХХ ст., характеризується розробкою базових принципів об'єктивної оцінки майново-правового стану самостійно господарюючого суб'єкту, галузевого напрямку в побудові системи бухгалтерського обліку, розширення державної регламентації національних систем і звітності бухгалтерського обліку. Друга стадія з середини ХХ ст. до наших днів - характеризується розробкою принципів оцінки майново-правового стану господарюючих суб'єктів в умовах зовнішнього ринкового середовища і у зв'язку з прийняттям ефективних господарських рішень для отримання майбутньої економічної вигоди.

Перші сліди розвитку бухгалтерського обліку виявлено в стародавньому Єгипті. Кілька тисяч років тому в Єгипті люди навчилися робити папірус, звідси і витоки обліку, реєстрація фактів господарської діяльності на сувоях папірису. Вперше було винайдено інвентарний рахунок, а також державне рахівництво. Основним обліковим прийомом була інвентаризація. У Вавілонії зародився облік на картках, які робили з м'якої глини у вигляді пластинок. У Біблії є запис царя Соломона: "з ким знаходишся в торгових відносинах, рахуй та оцінуй : що даєш і що одержуєш запиши." У древньому Римі записи в обліку виконувались на лику, дерев'яних дощечках, покритих воском, шкіри, полотна. Велись не просто облікові книги, а існували розвинена, взаємопов'язана їх система. Саме в стародавньому Римі з'явилися перші уявлення про оцінку, пов'язану з системою облікових реєстрів. Першою книгою була адверсарія – для щоденних записів фактів господарського життя, пізніше її називали меморіалом. Значно розвинувся бюджетний облік, в провінціях велась книга бреваріум, де відображались як

кошторисні витрати, так і їх виконання. У древній Греції облік вівся на вибілених дощечках, там же вперше з'являються гроші у вигляді монети. Так, гроші спочатку виступали як самостійний об'єкт обліку, далі як засіб в розрахунках, пізніше вони отримали функцію міри вартості. Були спеціальні чиновники, які складали звіти про доходи і видатки держави. В древній Греції вперше виникло поняття матеріальної відповідальності. Вершиною періоду становлення бухгалтерського обліку було широке розповсюдження методу подвійного запису.

Як складова (елемент) методу бухгалтерського обліку, подвійний запис налічує близько тисячі років. Відтоді подвійний запис постійно удосконалював форми і методи реєстрації, накопичення і обробки інформації. У 1494 р. систему подвійного запису описав учений-математик, францисканський чернець, Лука Пачолі. Інформація про подвійний запис міститься у «Трактаті про рахунки і записи», де Лука Пачолі стверджує, що в Головній книзі ніщо не може бути занесене у розділ «Віддати», якщо його немає в розділі «Мати», і навпаки. Тільки завдяки цій вимозі можна забезпечити баланс, тобто однакові підсумки «Віддати» і «Мати». Країни стародавнього світу зробили свій внесок у розвиток облікової культури. Іудея була відома, як держава з розвинутою системою обліку. В Індії, як облікові реєстри, використовувались горнята і камінчики. В Китаї, винахідники паперу, існувала складна облікова система, яка фінансувала прихід видатки і залишок, що забезпечувало контроль за рухом і збереженням цінностей. В період середньовіччя в країнах Західної Європи формування обліку відбувалось в монастирях, широкий розвиток. Це найяскравіше відбувалось у Франції, Італії, Німеччині, Іспанії, Нідерландах. Зразковий облік був в Англії у державному господарстві. Появу терміну «бухгалтер», а звідси і бухгалтерія, історики датують середніми віками.

Становлення і розвиток рахівництва в Україні розпочалось до заснування Київської Русі, продовжилось в період княжої доби, пізніше в період козацької доби. Однак, справжнє реформування і розвиток обліку в Україні розпочалось з отриманням незалежності у 1991 році, розробки і впровадження власного законодавства та стандартів бухгалтерського обліку, його гармонізації з європейськими стандартами, насамперед, у фінансовій звітності, застосуванням цифрових технологій.

Підсумовуючи вказане, робимо висновок, що формування бухгалтерського обліку, як практичної діяльності та науки, які мали свої історичні етапи. На протязі століть господарське життя розвивалося та ускладнювалося, внаслідок чого у людства виникла необхідність в одержанні справедливої інформації стосовно господарського процесу. Тому визначні вчені різних епох зосереджували увагу на питаннях формування і розвитку бухгалтерської практики і науки. У результаті численних, цілеспрямованих і вдалих зусиль науковців і практиків бухгалтерський облік перетворився на науку, що спирається на власну теорію, систему принципів, власний метод і методику конкретних дій.

Список використаних джерел:

1. Білоус О.С. Конспект лекцій з дисципліни «Основи обліку і оподаткування». URL: <https://dl.tntu.edu.ua/bounce.php?course=4346>
2. Бруханський Р.В. Вступ до спеціальності: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 071« Облік і оподаткування»: Тернопіль: ТНЕУ, 2017, 76с.
3. Лега О.В. Професія «бухгалтер»: від минулого до вимог сучасності. *Вчені записки ТНМУ ім. В. І. Вернадського, серія: Економіка і управління*, 2020. №30(69). С. 139-145.